

MEHMET KENDİRCİ • Eğlencesiz Eğlence

MEHMET KENDİRCİ 1987 Ankara doğumlu. 2009 yılında Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü'nde lisans eğitimini tamamladı. 2019 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde Prof. Dr. Ayhan Yalçınkaya danışmanlığında "Cumhuriyet ve Eğlence Politikası: 1923-1938" başlıklı tez çalışmasıyla bütünlük doktora eğitimini tamamlayarak siyaset bilimi doktora derecesini aldı. 2010 yılında araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladığı Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü'nde 2020 yılından beri doktor öğretim üyesidir. Siyaset ve eğlence ile siyaset ve ritüel arasındaki ilişkiler merkezde olmak üzere genel olarak siyasal antropoloji bağlamındaki konularda sunumları, ulusal ve uluslararası dergilerde yayımlanmış makaleleri ve kitap bölümleri bulunmaktadır. İngilizce ve İtalyanca bilmektedir.

İletişim Yayınları 3237 • Araştırma-İnceleme Dizisi 544

ISBN-13: 978-975-05-3414-0

© 2022 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2022, İstanbul

EDITÖR Tanıl Bora

DIZI KAPAK TASARIMI Ümit Kıvanç

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI Garden Bar, İstanbul

UYGULAMA Hüsni Abbas

DÜZELTİ ve *DIZIN* Berkay Üzüm

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

MEHMET KENDİRCİ

Eğlencesiz Eğlence

Erken Cumhuriyet Türkiye'sinde
Eğlence ve Siyasal İktidar

*Tarifsiz sevgilerle...
Annem Zülfiye Kendirci ve
babam Ibrahim Halil Kendirci'ye...*

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	9
KISA OLMASI GEREKEN BİR SUNUŞ.....	13
GİRİŞ	17
BİRİNCİ BÖLÜM	
BİRAZ TEORİ	41
Ortak zeminler ve ortak uzamlar	52
<i>Eğlencenin birleştiriciliği</i>	57
<i>“Siyasallaştırılan” bir sorun olarak eğlence</i>	63
Modern dönemde eğlencede değişen anlamlar	69
<i>Gündelik hayat akışında eğlence</i>	77
<i>Siyasal meşruiyet aracı olarak eğlence</i>	86
İKİNCİ BÖLÜM	
ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE	
EĞLENCENİN “İMHASI”	99
Çarpışan söylemler ve imgeler alanı olarak edebiyat	108
<i>Bizanten İstanbul</i>	117
<i>Türk Anadolu ve Ankara</i>	135
Yeni bir imge ve tarihsel anlatı yaratmak	153
<i>Modernlik göstergesi olarak eğlence</i>	167

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE

EĞLENCENİN “İNŞASI”	179
“Kamusallaştırılan” ve “ritüelleştirilen” eğlence	192
<i>Disiplinli ve düzenli eğlence</i>	204
<i>Sınırlar ve sorunlar</i>	219
Eğlence ve taşra	233
<i>Taşranın bit(e)meyen keşfi ve eğlencenin bit(e)meyen inşası</i>	248
<i>Taşra(da)/(lı) eğlence ve sorunlar</i>	258
SONUÇ	281
KAYNAKÇA	297
DİZİN	317

TEŞEKKÜR

Mevzubahis eseri Mehmet Kendirci kaleme almıştır. Gerçek soğuk; gerçekten soğuk... Hiçbir üretim süreçsiz değildir, hiçbir süreç de tek kişiliktir. Teşekkür Mehmet Kendirci'ye, Mehmet Kendirci'nin dahi dayanamadığı anlarda, dayananlarıdır. Bu sebepten teşekkür hem özelinde hem de genelinde çok ama çok kıymetlidir.

Elinizdeki eser, 2019 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde Prof. Dr. Ayhan Yalçinkaya danışmanlığında hazırlayıp savunduğum “Cumhuriyet ve Eğlence Politikası: 1923-1938” başlıklı bütünleşik doktora tezimin gözden geçirilip sadeleştirilmiş metnidir. En başta, tez danışmanım ve akademik yol göstericim, Prof. Dr. Ayhan Yalçinkaya'ya sonsuz desteği için sonsuz teşekkürler. Ankara SBF'deki ilk dersimiz sonrası, “Hocam sizinle kendim hakkında konuşmak istiyorum, neyim eksik neyim fazla...” diye sorduğumda “Fazla mı?” cevabını kendisinden başkası veremezdi. Cevap kendisinin dilinden dökülmeseydi kuvvetle muhtemel “yaratıcı” olamazdı. Öğrencisi olarak Platon veya Aristoteles –sümme haşa– olmadığım aşikâr ve fakat kendinin Sokrates'in reenkarnasyonu olduğuna dair kuvvetli şüphelerim var. Var olsun!

Hem doktora tez izleme komitemde hem de doktora savunma jürimde olan ve fakat “idari” görevler harici kahrımı çokça

çeken Ankara Üniversitesi SBF'den Prof. Dr. Nazan Çiçek bu metnin ve bu metin yazarının gizli kahramanlarından. Eleştirel mi eleştirel ancak bir o kadar da yapıcı. Tez sürecinde çokça ağlamışım, ağladığımdan çok teselli etmiştir. Minnettarım, sonsuz teşekkürler borçtur. Yine hem doktora tez izleme komitemde hem de doktora savunma jürimde olan Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nden Prof. Dr. Elif Kanca bu metnin ve bu metnin yazarının gizli kahramanlarından. Ona gözyaşlarım hep telefonda oldu, hiç yok demeden dinledi ve sonrasında karikatürlerle tez yazım sürecinin absürtlüğünü soğurdu. Sonsuz teşekkürler borçtur. Doktora tez savunma jürimde yer alan Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nden Prof. Dr. Şerife Geniş'e ve Ankara Üniversitesi SBF'den Doç. Dr. Özkan Ağtaş'a da ayrı ayrı teşekkür etmeliyim. Savunma sürecinde ve sonrasında tezimi farklı bakış açılarıyla zenginleştirmişlerdir. Sağ olsunlar, var olsunlar.

2010 yılından beri çalıştığım Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü'nden Prof. Dr. Ahmet Özkiraz ve Doç. Dr. Nazan Arslanel, Tokat-Ankara arasında göçebeliğimin ve göçerken heybemde taşıdıklarımın stres kaynağı olmaması için ellerinden gelen çabayı gösterdiler. Her türlü destekleri için sonsuz minnettarım. Benzer şekilde Doç. Dr. Yavuz Acungil ve Dr. Ümit Şimşek, dertlerimle dertlenenlerdi... Çokça teşekkürler.

Ankara'da elim ayağım olan Dr. Şenol Gündoğdu'ya ve Hasan Pekdemir'e her türlü yardımları ve dost sohbetleri için; elbette Dr. Reşide Adal Dünder ve sevgili ailesine; ailenin "küçük" erkek kardeşinden sonsuz teşekkürler ve minnet duygularıyla. Ayrıca elinizdeki metnin kitaplaşma sürecinde yol göstericiliği ve desteği için Tanıl Bora'ya da çokça teşekkürler.

Mustafa Arıkan, ne yazsam ve ne kadar yazsam da kendisinin derinliğini yeterince betimleyemem. Sorduğu sorular –genelinde kendisinin verdiği cevaplar– her daim düşünmeyi teşvik ediciydi. Sağ olsun, var olsun. Doç. Dr. Gündüz Aksu Kocatürk, Mehmet Kendirci'ye kendisinin dahi dayanamadığı an-

lardan dayananlardan, sabır gösterenlerden, anlayışla karşılayanlardan. İnsan daha ne ister bir arkadaştan. Çok ama çok teşekkürler, minnetle...

Ve, avam ve fakat avam olduğu için “tatlı” olan ifadeyle; canım ciğerim ve hemderdim Dr. C.N. İlbey Özdemirci’ye... Uykusuz gecelerde saatlerce süren tartışmalarımızda bir yol bulamadık elbet ancak yolda olmak güzel; yol arkadaşı olmak güzel. İyi ki var... Şüphesiz ki bana sabrettiği için güzel eşi Dr. Özge Karakuş Özdemirci’ye de teşekkür borç...

Tokat’tan Ankara’ya haftalık göçlerimde beni her türlü izzeti ikram ağırlayan; saat, gün, hafta, ay, yıl, mevsim demeden evlerini açan teyzelerim Ayşe Türkmen ve Hatice Karaduman ile Mustafa Karaduman enişteme ne kadar teşekkür etsem azdır. Bazen sözler yetersiz kalıyor.

Son olarak, sonsuz kere yazma imkânım olsa sonsuz kere yazacağım bir teşekkürü bir kez daha yazmalıyım; annem Zülfiye Kendirci ile babam İbrahim Halil Kendirci’ye “sonsuzlukla”... İyi ki varlar; hep olsunlar!

MEHMET KENDİRCİ
Antalya, 31 Ağustos 2022

KISA OLMASI GEREKEN BİR SUNUŞ

Sunuşun kısa olmasının gerekliliği ne içsel ne de dışsal faktörler kaynaklı; metne konu olan eğlencenin “özünün” –özcülüğün riskleri de üstlenilerek elbette– kendiliğinden işaret ettiği bir hakikat, eğlence özü itibarıyla sorun değildir; ancak siyasal iktidar ve “devlet-lü” düşünüş tarafından sorun haline getirilir.

Türkiye’nin 2022 yılı yaz ayları, eğlenceyi konuşmadan eğlenceyi konuşarak geçti. Yasaklanan festivallerin, fuarların, kampların, konserlerin, panayırların ve şenliklerin “varlığı” ile yasaklanmayan festivallerin, fuarların, kampların, konserlerin, panayırların ve şenliklerin “varlığı” ise yazın oldukça “eğlenceli” geçmesinin temel sebebiydi. Her alanda enflasyonist baskıların zirve yaptığı bu dönemde yasakların enflasyonu ile yasak olmayanların enflasyonu göz kamaştırıcı; hiç olmadığı kadar eğlence yasaklandı ve fakat gerçekte hiç olmadığı kadar eğlence serbest, serbest olmasa dahi yasak değil.. Yasakta da enflasyon var; yasak olmayanda da. Unutulmamalı! Özgürlük mutlak, özgürlüğün enflasyonu olmaz, olamaz!

Beklenti, yasak olanlar ile yasak olmayanlar üzerine konuşma, ama sadece konuşma. Bir fasit döngü içinde dön baba dönme. Zor gibi gözükse de bu yol aslında rahatlatıcı, uyuşturucu ve hatta afrodizyak. Fakat aynı zamanda arka plandaki düşün

yapılarını ve düşün yapıların güdülerini konuşmayı maskeleyici, bir o kadar aldatıcı, mecal tüketici, laf-ü güzaf meşrulaştırıcısı.... Sorun hâlâ ortada, peki beklentinin karşılanması?

Elinizdeki çalışma, metnin yazarının tüm sınırlılıklarıyla sarmal halde, ilgili beklentiye karşılama çabası olarak görülebilir. Eğlencenin siyasal bir sorun olarak görülmesinin arka planındaki temel saikleri işaret etme ve işaret edilenleri Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yılları dolayımıyla tartışma, metnin ana aksıdır. Metnin ilk bölümü, eğlenceye yönelik tarihsel ve teorik bir temel atmaya amaçlamaktadır. Atılan temelden yükselen ikinci ve üçüncü bölümler ise Erken Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde eğlencenin nasıl imha ve inşa edildiğinin arkeolojisini yapmayı amaçlamaktadır.

Bitirmek gerek, bitirirken de hatırlatmak. Elinizdeki kitap dahilinde her türlü hata ve eksiklik bana, sadece ve sadece bana, aittir. Hatalar ve eksiklikler düzeltmek için varlar; var oldukları için "yapıcıdır". Nihayetinde hepimiz eksikiz ve hatalar yapıyoruz. Peki neden böyleyiz? Soruya cevap Melike Demirağ'ın güzel sesiyle seslendirdiği şarkıdan gelsin: "[...] Ye, iç, eğlen, gül, oyna / Böyle gelmiş bu dünya / Böyle gider, üzülme / Sen bak keyfine // Şarkılar böyle söyler / Böyle söyler masallar / Gazeteler, antenler / Renk renk sinemalar // Eğlenmek güzel şey / Sevişmek de var / Ama hayatta bunlardan / Güzel şeyler var // Dünya dönüyor sen ne dersin de / Kim demiş hep böyle döner / Haydi canım sen de // Dans et, oyna, gül, eğlen / Daha henüz vakit varken / Bir gün akıbet toprak / Yok bundan kaçmak [...]"

Eğlenceyi yitirmemek dileğiyle...

MEHMET KENDİRCİ
Antalya, 31 Ağustos 2022

Bir akşam, yeni harflerin kabul edildiği sıralarda, Mustafa Kemal İstanbul'da, Gülhane Parkı'nda bulunuyordu. Binlerce insan arasında hep beraberdik. Çok neşeliydi. Kadehini alarak ayağa kalktı ve millete hitabetti:

“Arkadaşlar, bu rakıyı vaktiyle padişahlar da içerdi. Onlar da her türlü eğlenceyi yapardı. Yalnız aramızdaki fark, onlar saraylarının dört duvarı arasında gizlenip müraice içerlerdi. Ben ise aziz milletimin huzurunda yapıyorum ve şerefimle içiyorum.”

Bu sözlerin sebep olduğu çılgınlık derecesindeki sevgi tezahüratını hiçbir zaman unutamam.¹

1 H. Turgut (der.), *Kılıç Ali'nin Anıları*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2012, s. 49. Mustafa Kemal Atatürk'ün bu konuşması bir başka metinde şu şekilde aktarılmaktadır: “Eskiden bunun bin mislini, mezbelelerinde gizli gizli içerek her türlü fesatlıklar yapan ikiyüzlü sahtekârlar vardı. Ben o sahtekârlardan değilim. Milletimin yükselişi şerefine içiyorum.” Bkz. “Yeni Harfler Hakkında Sarayburnu'nda Halka Nutuk (8/9 Ağustos 1928)”, *Atatürk'ün Bütün Eserleri (1927-1929)*, cilt 22, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2007, s. 157.

GİRİŞ

Her daim buruk bir tebessümle birlikte dile getirilen bir ifade, Türkiye'nin ahval ve şeraitini özetleyen modern bir atasözü: "Vatandaşı olmasak eğlenceli bir ülke aslında..." Üzerinde düşünülerek bilinçli bir şekilde kurgulanmayıp kendiliğinden dilden dökülen bu ifadenin işaret ettiği, eğlence ile yurttaş arasındaki ilişkidir. Ifadenin ilk bakışta görülmeyen ve görülmemesi için sanki bilinçli bir çaba harcanan diğer yönü ise eğlence ile siyasal iktidar arasındaki ilişki ve bizatihi ilişkiden türeyen bağıdır. Ifadeden yola çıkarak ve fakat salt ifadeyle de sınırlı kalmayarak, bağın negatif bir anlama sahip olduğu iddia edilebilir. İddia, eğlenceye atfedilen "genelde" olumsuz anlamların takibi için ideal bir başlangıçtır. Bağlı olarak eğlence ile siyasal iktidar ve eğlence ile yurttaş arasında kurulan ilişki öncelikli olarak dışlayıcıdır. Dışlayıcılık ilk andan itibaren, negatif yönlü ilişkiyi sürekli kılan ve neredeyse onu mutlaklaştıran, fasit bir döngü yaratmaktadır. Döngünün "vaz ettiği" her daim aynıdır: Eğlence olumsuz bir edimdir! Fasit döngüde devinen siyasal iktidarın ise, doğrudan veya dolaylı olarak, eğlence uzamında konumlanması, eğlence "örgütlemesi", özünde eğlence olmasa da resmî ve kamusal ritüellerin bir kısmını eğlence olarak okuması ve(ya) bunları eğ-

lenceye indirgemeye çalışması inadı ve ısrarı bir yanıyla ironik, diğer yanıyla da trajiktir.

Eğlence, bir durumdan, olaydan, kişiden veya bir gruptan ve onların edimlerinden mutlu olmak ve neşe duymakla ilintilidir. Mutlu olmak ve neşe duymak ise varoluşsal ve bilişsel bir haldir. Kültürel bir varlık olarak insanın anlamlı bir araya geliş formları yaratma gücü, ortak anlamları ilgili bir araya geliş formlarının tüm bileşenlerine “sızdırma” zorunluluğuna koşuttur. Koşutluk insan toplumsallığını dayanak alır. Eğlence söz konusu olduğundaysa insan toplumsallığına yapılan atıflar en hafif tabirle gizlenmiştir. Toplumsal bir edim-deneyim olan eğlence, topluma içkin değerler –ki değerlerin ne olduğu ya da olmadığı bu noktada önemsizdir– veri alınarak toplumdan yalıtılmış öz(n)el bir edim-deneyime indirgenmiş ve öz(n)elliğe hapsedilmiştir. Gizlenme, indirgeme ve sınırlama modern dönemde deneyimlense de salt modern bir keşif veya pratik değildir. Modern dönemde uygulanan pratikler “kadim” pratiklerin teknik gelişmelerle desteklenmiş “modern” yorumudur.

Siyasal iktidar eğlenceye mesafelidir. Mesafeli tavrı ise temel bir korkuya dayanmaktadır: Kültürel bir varlık olan insanın “insanlığını” yaşayabileceği bir edim-deneyim olarak eğlencenin akışkan ancak ağır, göz kamaştırıcı bir griliğe sahip ancak zehrini de içinde taşıyan cıvamsı doğasından kaynaklı toplumsal uzamdaki rutinleri her an ve her yerde bozma potansiyeli barındırmasından, edimin kontrol edilip makul sınırlara çekilmesi elzemdir.

Bu bağlamda siyasal iktidar ile eğlence arasındaki siyasal ilişkinin takip edilebileceği ilk örneklerle, eğlenceyi inat ve ısrarla *Polis*'e içkin egemen siyasal kodlar lehine yorumlayıp şekillendirmek isteyen Platon'un *Devlet*'inde karşılaşılmaktadır. *Devlet*, Sokrates'in Polemarkhos'un evine davet edilmeden önce Pire Limanı'nda hem Bendis Tanrıça'ya adanmış ayine hem de tanrıça için düzenlenmiş bayrama ve bayram eğlencelerine şahit olmasıyla başlar.¹ Sokrates'in eğlence sevdası, Polemark-

1 Platon, *Devlet*, çev. Sabahattin Eyüboğlu ve M. Ali Cimgöz, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2010, s. 327a.

hos'un evinde bayram için düzenlenen özel bir eğlenceye davet edilmesiyle sönümlenmekten öte tam tersine "görülme-ye değer akşam eğlencelerine"² yetişme, bayrama içkin kamusal eğlenceleri görme isteğiyle pekişmektedir. *Devlet*'in ilerleyen bölümlerinde Sokrates'in bayram kutlamalarının bir bileşeni olan akşam düzenlenen kamusal eğlenceleri izleyip izlemediğine dair net ifadeler yoktur ama Sokrates'in "karakteri" ve *Devlet*'in gidişatı göz önüne alındığında, Sokrates'in bir biçimde akşam düzenlenen kamusal eğlencelere de katıldığı sonucuna ulaşılabilir.

Alain Badiou'nun, *Devlet*'in yeniden yazımı, *Platon'un Devleti* adlı eseri yine aynı durum tasviriyle başlamaktadır. *Devlet*'e nazaran bu eserde bayram ve bayrama içkin eğlenceler daha koyu vurgulanmış; eğlenceler "çağdaştırılarak" bayram ve eğlence arasındaki mesafe neredeyse görünmez kılınmıştır:

Söz edeceğimiz önemli olayın başladığı gün Sokrates [...] limandan geliyordu. [...] Hani şu ayyaş denizcilerin tanrıçasına birer öpücük kondurmuş ve onun onuruna ilk kez düzenlenen büyük şöenin bir ânını olsun kaçırmamışlardı. Ayrıca liman sakinlerinin geçit törenleri görülmeye değerdi. Keza [...] anadan doğma üryan kadınlarla dolu şöen arabaları da pek hoştu. [...] Akşam [...] karanlık tanrıçası onuruna düzenlenen eğlencelerin uzantısı olarak, limandaki gemi sahipleri atlı meşale yarışı düzenliyorlar [...] Ayrıca yarıştan sonra belediye gece büyük bir balo düzenliyor. Kimler yok kimler!³

Antik Yunan siyasal düşünüşünün *Polis*'te hayatın nasıl şekillendiği ve siyasal yapıların kültürel hayatı nasıl biçimlendirdiği tartışmaları eksenli olduğu söylenebilir. Ortak İyî'ye ulaşma amacıyla bir araya gelmiş ideal yurttaşların oluşturacağı ideal bir *Polis* arayışı/inşası ise bu eksenin odağındadır. Haliyle bu amaç her şeyin ve herkesin *Polis* için seferber edilmesini gerektirmektedir. Nitekim Antik Yunan dünyasında tüm siyasal

2 Platon, a.g.e., 2010, s. 328a.

3 A. Badiou, *Platon'un Devleti*, çev. Savaş Kılıç ve Nihan Özyıldırım, Metis Yayınları, İstanbul, 2015, s. 18-19.

faaliyetler *Polis*'in alternatifsizliğini ve varoluşsal "hal"ini vurgulamaktadır.

Bu noktada Platon'la ve Platon'a dair güncel aktarımla sınırlı kalmak kaydıyla metinlerdeki ortak bir belirsizlik, Sokrates'in bir ayine veya bayram gibi bir ritüele mi, bir eğlenceye mi yoksa Atina'da sıradan bir gün içindeki sıradan bir gündelik faaliyete mi katıldığı, gerçekte ilgili edimlerin mahiyetlerinden azade, talî bir belirsizlik haline dönüşmektedir: Sokrates Atina'nın bir yurttaşıdır ve bu durum Sokrates'in katılmak zorunda olduğu faaliyetleri belirlemektedir. Alıntıların işaret ettiği siyasal, kültürel ve toplumsal hayat gibi farklı uzamların mutlak ilişkiselliğidir: Eğlencenin tüm bu uzamların arasında, kesişiminde, içinde ya da dışında gibi ayrımlara tabi kılınarak değerlendirilmesi ise modern düşünüşün, bunun temelindeki ekonomik süreçlerin ve gündelik-pratik siyasetin hareket zeminini sağlayan siyasal iktidarın bir getirisiidir.

Getirinin en önemli sonucu, eğlencenin çözülmesi elzem kabul edilen siyasal bir soruna dönüştürülmesidir. Sorunu kurgulayan ise, eğlencenin sınırlarını çizen, eğlence siyasalarını örgütleyen ve bizatihi bu siyasaların uygulayıcısı olan siyasal iktidardır. Siyasal iktidarın buyurgan tavrının yarattığı etki, eğlencenin insanlara dışarıdan "gelmesidir"; gerçekte dışarıdan gelmese bile dışarıdan getirildiği algısının yerleştirilmesidir. İnsanı eğlenceye yabancılaştırmaktır.

Eğlencenin, insanın özgür iradesini ve kendiliğindenlikle şekillenen eğlence biçimlerini neredeyse yok sayacak biçimde örgütlenmesi, insanın özgür iradesinin yok sayılmasından öte kendiliğindenlik üzerinde siyasal iktidarın belirleyiciliğini ön plana çıkarmaktadır. Eğlencenin toplumsal yönü tam olarak gizlenmeden eğlencenin öz(n)el bir edime indirgenmesi, siyasal iktidarın eğlence ile kurduğu negatif yönlü ilişkinin hareket noktasıdır. Eğlencenin olumsuzlanmak için olumsuz anlamlarla donatılması ama olumlandığı durumlarda dahi olumsuz anlamların her daim anımsatılarak fasit döngünün sürekli kılınmasıysa, süreç dahilinde siyasal iktidarın pragmatist tutumunu yansıtmaktadır. Bu yolla bir yandan makul ve makbul olmayan